

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת שְׁלַח

יציאת השבת:

20:32

ירושלים: 20:28

כא' סיון תש"פ
הפטרה: וישלח יהושע
יציאת השבת ר"ת 21:15
גיליון 576

כניסת השבת:

19:18

ירושלים: 19:10

סגולת "בן עמרם"

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשתנו מובא סיפור המרגלים. משה שולח שנים-עשר אנשים מראשי העם לתור את הארץ, להכיר אותה ואת היושבים בה. כשהוזרים המרגלים הם מספרים בשבחה של הארץ, אך אומרים שהעמים היושבים בארץ חזקים, ובני ישראל לא יוכלו לכבוש אותה מידיהם. רק יהושע בן-נון וכלב בן יפונה מנסים לחזק את רוח העם, לעלות אל הארץ.

אך גם זו היתה משימה לא קלה, וכמו שמובא במדרש, נאמר: "וַיֵּהָם כָּלֵב אֶת הָעָם". אומר רבה: ויֵהָם-הִסִּיתָם בְּדַבָּרִים. פתח יהושע בְּדַבָּרִים אֶל הָעָם. אמרו לו: אַתָּה, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה, מְדַבֵּר? אָמַר כָּלֵב בְּלִבּוֹ: אִם אֲדַבֵּר גַּם אֲנִי, יִסָּפוּ לְמַצֵּא סִבָּה לְהַשְׁתִּיק גַּם אוֹתִי. מָה עֲשֵׂה? פֶּתַח וְאָמַר לָהֶם: "וְכִי זֶה בְּלִבְךָ עֲשֵׂה לָנוּ בֶן עֲמָרָם"? סִבְרוּ הָעָם שְׂבַגְנוֹת מִשֶּׁה רֹצֵה לְדַבֵּר - וְהַשְׁתַּקֵּנוּ. הַמִּשְׁיָד כָּלֵב וְאָמַר לָהֶם: "הוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהָאֲכִילָנוּ אֶת הַמֶּן, וְאִם יֵאמָר עֲשֵׂו סְלִמּוֹת וְעָלוּ לְרָקִיעַ - לֹא נִשְׁמָע לוֹ?"

חכמנו שואלים מדוע סברו העם שכלב רוצה לדבר בגנותו של משה? אלא שבזמן שאדם קורא בשמו הפרטי של חברו, הרי יש בזה קירוב דעת, אך הקורא לו בשם משפחתו או אביו, הרי שמדובר בריחוק וכנראה הוא רוצה לדבר בגנותו. מכאן החשיבות הגדולה לקרוא בשם הפרטי של האדם. אמנם עם ישראל עשו תיקון לזה, שבפיוט לכבודה של התורה אנו משבחים את משה רבנו: "אֵין אֲדִיר בִּי. וְאֵין בְּרוּךְ בְּכָן עֲמָרָם. אֵין גְּדוּלָה כְּתוּרָה. וְאֵין דּוֹרְשָׁה כִּישְׁרָאֵל". אכן אפשר לומר: "מפי אל - יתברך ישְׁרָאֵל".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורין. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

על הארץ הטבה

השבת אנו קוראים על המרגלים אשר הוציאו דיבת הארץ רעה ועל עונשם המר, והעונש שנגזר לדורות. דוקא בשבת זו אנו נדרשים לעסוק בשבחה של ארץ ישראל.

ארץ אשר... עיני ה' אלהיך בה

אנו קוראים בתורה על שבחה של הארץ (דברים יא, ה-ה): "ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה: ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש: כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגןך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתח לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים והשתחוויתם להם: וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם: ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם":

ופירשו בילקוט שמעוני (דברים פרק יא): "לא כארץ מצרים היא. ארץ מצרים שותה מימיה, ארץ ישראל שותה מי גשמים. ארץ ישראל שותה נמוך וגבוה, ארץ מצרים נמוך שותה גבוה אינו שותה. ארץ מצרים גלוי שותה שאינו גלוי אינו שותה, ארץ ישראל שותה גלוי ושאינו גלוי. ארץ ישראל שותה בכל יום ונזרעת בכל יום, ארץ מצרים אינה נזרעת אם אינו עמל בה בפסל וקרדום ונורד שנת עיניו עליה ואם לאו אין לו בה כלום, וארץ ישראל אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהן והקב"ה מוריד להם גשמים. משל למלך שהיה מהלך בדרך ראה בן טובים מהלך אחריו מהלך אחריו ומסר לו עבד אחד לשמשו, שוב ראה בן טובים אחד מעודן ומפונק ועסוק בפעולה ומכירו לו ולאבותיו אמר גזרה שאין אתה עושה בידך ואני מאכילך. כך כל הארצות ניתנו להן שמשים לשמשן, מצרים שותה מן הנילוס, בבל שותה מן נהר יובל, אבל א"י אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהם והקב"ה מוריד להן גשמים, ללמדך שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, בשר ודם קונה לו עבד שיהא זן ומפרנס אותו, אבל מי שאמר והיה העולם קונה לו עבד שיהא הוא זן ומפרנס אותו".

רבינו בחיי פירש שם: "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד – על דרך הפשט עיקר השגחתו בארץ ההיא, כי בודאי כל הארצות הוא דורש, אבל העניין כי עקר הדרישה וההשגחה שם ומשם מתפשטת לשאר הארצות, כעניין הלב באדם שהוא נתון באמצע הגוף שהוא עקר החיות ומשם החיות מתפשטת לשאר האברים. ובא הכתוב ללמדנו שאין ארץ ישראל נתונה תחת ממשלת המוכבים והמזלות כשאר הארצות, ואינה נמסרת לדרישת אלוקי מעלה כשאר האקלימים, אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו דורש אותה תמיד, לא מנה עליה משאר הכוחות שוטר ומושל, והוא שאמר דוד ע"ה על ארץ ישראל: כל מעיני בך, באורו עקר השגחתי ועיוני אינו אלא בך, כי משם יתפשט לשאר העולם".

פירות ארץ ישראל

על יחודם של פירות ארץ ישראל מובא (ספרי פרשת עקב): "מה צבי זה קל ברגליו מכל בהמה וחיה כד פירות א"י קלים לבוא מכל פירות של שאר ארצות. ד"א מה צבי זה כשאתה מפשיטו אין עורו מחזיק את בשרו כך א"י אינה מחזקת פירותיה בשעה שישאל עושים את התורה. ומה צבי זה קל לאכל מכל בהמה וחיה כד פירות א"י קלים לאכול מן הארצות או קלים לא יהיו שמנים ת"ל 'ארץ זבת חלב ודבש', שמנים כחלב ומתוקים כדבש".

חשיבות תורתה של הארץ

בתלמוד (מסכת ברכות דף סג, א): "אמר רב ספרא רבי אבהו היה מספר: כשירד חנינא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שגרו אחריו שני תלמידי חכמים רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו ליה ללמוד תורה באנו. הכריז עליהם אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שמשו בבית המקדש כאותה ששינו זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל. התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתירים.

הכריז עליהם אנשים הללו של שווא הם של תהו הם אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים? אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ. אמר להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ? אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל. אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל. אמרו לו: גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרנו אצלך.

וכן אמרו לנו, לכו ואמרו לו בשמנו: אם שומע מוטב ואם לאו יהא ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעין מוטב ואם לאו, יעלו להר אחיה יבנה מזבח חנניה יגן בכנור ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק בא-להי ישראל. מיד געו כל העם בבכיה ואמרו חס ושלום יש לנו חלק בא-להי ישראל. וכל כך למה? משום שנאמר: 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'."

נבואה רק בארץ ישראל או בעבודה

אין נבואה בחוץ לארץ וכמובא במכילתא פרשת בא בהקדמה: "תדע שאין השכינה נגלית בחוצה לארץ שנאמר על יונה 'ויקם יונה לברוח תרשישה וגו' וכי מלפני ה' הוא בורח". והלא כבר נאמר תהלים קל"ט "אנא אלך מרוחק וגו' אם אסק שמים שם אתה וגו' אשא כנפי שחר גם שם ידך תנחני". וכן בנביא זכריה "עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ". ובמשלי ט"ו "בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים אם יחתרו בשאול אם יחבאו בראש הכרמל אם ילכו בשבי". וכן באיוב ל"ד "אין חשך ואין צלמות". אלא אמר יונה אלך בחוצה לארץ מקום שאין השכינה שורה ונגלית שהגויים קרובים לתשובה הן, שלא לחייב את ישראל. משל לעבד כהן שברח מרבו אמר אלך לבית הקברות מקום שאין רבי יכול לבא אחרי אמר לו רבו יש לי כיוצא בך. כך אמר יונה אלך לי בחוצה לארץ מקום שאין השכינה נגלית, שהגויים קרובין לתשובה הן שלא לחייב את ישראל. אמר לו הקב"ה יש לי שלוחין כיוצא בך שנאמר 'וה' הטיל רוח גדולה אל הים'."

מצוות ישוב ארץ ישראל

א. מצוות ישוב הארץ מורכבת משני חלקים: מצווה כללית ומצווה פרטית. המצווה הכללית מוטלת על כלל ישראל, ועניינה: כיבוש הארץ ויישובה על ידי עם ישראל. המצווה הפרטית מחייבת כל יחיד ויחיד מישראל לגור בארץ ולהשתתף ביישובה. תחילה נעסוק בחלק הראשון, היינו במצווה המוטלת על כלל האומה, לכבוש את הארץ, לשלוט בה ולהתיישב בה.

ב. וכך כתב הרמב"ן (השטמות לספר המצוות מצווה ד): "נצטוונו לרשת את הארץ אשר נתן הא-ל יתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה, וזהו שנאמר (במדבר לג, ג-ד): [וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וַיִּשְׁבְּתֶם בָּהּ כִּי לָכֵן נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ. וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת הָאָרֶץ...". מדברי הרמב"ן משמע, שישנם שני צדדים במצווה הכללית של ישוב הארץ. האחד שהארץ תהיה תחת שלטון ישראל ולא תחת שלטון זר. אולם בכיבוש הארץ המצווה עדיין לא נשלמת, וצריך להוסיף את הצד השני, שהוא ליישב את כל הארץ בפועל, באופן שלא תישאר שממה. וברור שאין די בהתיישבות עירונית ובבניית בתים בלבד, הואיל וכך יישארו בארץ חלקים שוממים, אלא המצווה היא להפריח את כל שיממות הארץ, באופן שברכתם של המקומות תתגלה באופן המיטבי.

ד. לדעת הרמב"ן שמצווה זו נוהגת בכל הדורות, שבכל הדורות מצווים ישראל לרשת את הארץ וליישובה ולא רק בעת כיבוש הארץ אחר יציאת מצרים. אלא שבמשך דורות רבים היינו במצב של אונס, כי היינו בגלות, בגופנו ובנפשנו, ולא יכולנו לקיים את המצווה. בחסדי ה', בדורות האחרונים, החל ה' להצמיח את ישועתנו, ומצבנו השתנה ואנו יכולים לקיים את המצווה

ה. כל יהודי שגר בארץ ישראל שותף במצוות ישוב הארץ, שעל ידי ישיבתו, אחיזתו של עם ישראל בארצו מתחזקת. ומי שהולך לגור במקומות שוממים יחסית, כנגב וכערבה, יש לו חלק גדול יותר במצוות ישוב הארץ, שעל ידי ישיבתו הארץ מתיישבת ואינה נעזבת לשממה. וכן המתדיישב באזורים שהאזרחים הערבים מאיימים בהם על הריבונות הישראלית, כמו למשל בגליל, יש לו חלק גדול יותר במצווה.

ו. יש מצווה על כל יהודי ויהודי שיוגר בארץ ישראל. לפיכך, גם בזמן שהארץ כולה ביד ישראל והמוני יהודים ימלאוה, מנהר מצרים ועד נהר פרת, עדיין תהיה מצווה על כל יהודי לגור בארץ. וגם בזמן שגויים שלטו בארץ, ונראה היה לכאורה שאין סיכוי שיישיבתו של אדם אחד תועיל למצווה הכללית, היתה מצווה פרטית על כל יהודי שיוגר בארץ. וכפי שאמרו חכמים (כתובות ק, ב): "לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, שנאמר (ויקרא כה, לח): לָתֵת לָקֵם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לְהָיוֹת לָקֵם לְאֻלֹּהֵיהֶם". וכן אמרו בתוספתא (ע"ז ה, ב). וכן פסק הרמב"ם (הלכות מלכים ה, יב): "לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה גויים, ואל ידור בחוצה לארץ, ואפילו בעיר שרובה ישראל. שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה".

[ע"פ 'פניני הלכה' לגר"א מלמד].

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח צימרון. שרה בת שמחה. ציפורה ויהושע לוי. ישי הלוי. עורן בן עישה. תקוה בת עוזה. אלנה בת גיאן. אסנת בת זהבה. מולי בת עזרה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דניאל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיכל פוריה אדרי. יוסף בן מיכל. יצחק דרעי זצ"ל. **להחזרת נשמות:** צה"ל ושביוי ובהם: אורון שאול. הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד חי"ו. **לעילוי נשמות:** הגר"ע יוסף וצוק"ל. הגר"מ אליהו וצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן, יונה יונה. סופר מנחם. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם צוקרמן. נדיר נחום. ישראל אברהם נקו. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטאס. אורן מועלים. אליהו מייטו. דוד גרוסברג. עמוס דמרי. רדי שלמה. סימנוב משה יהודה. ישראל בן שושנה. נעים משה. אורן מורד. יצחק ושמחה אילון. נסים וסליקה שושן. מירה שמעון. מערה לוי. ליט שבת. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה ויגון. אסתר ועבר נחום. דניאל אלמליח. יצחק ולאח אסטרות. אליהו אדרי. עוזה עמנו. חות יעקב. חיה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים דודיה. נעמה בת מנחם. לאה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כץ. שרה אילאל. מיסאל ועקב. חסיה ששפוטט. עישה דוד. פריה סופר. מנשה רדי. מנשה כץ. אלס מילר. אילה שריר ז"ל. **ולע"נ הנספים בשואה ובהם:** אלכסנדר שנדור, שושנה רווח, רפאל פריץ, ויצעיליה צילה לבית משפחת צימרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה